

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Digital mobbing

Digital bullying

Benjamin Lie Mjanger

Bacheloroppgave, vitenskapsteori og forskningsmetode
Høgskulen på Vestlandet

Fakultet for lærerutdanning, kunst og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Grunnskolelærerutdanning 1-7

GBPEL 412

Veileder: Gro Espedal

Innleveringsdato: 03.06.2019

Ord: 9512

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Kjære leser

Denne bacheloroppgaven er skrevet av en student på HVL grunnskolelærerutdanningen 1-7. Jeg vil rette en stor takk til mine informanter for samarbeidet vi har hatt under hele prosessen. Deres tilgjengelighet og iver etter å dele deres erfaringer med meg, har gitt meg gode utsagn å spille på. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder for god hjelp og støtte gjennom hele denne tiden jeg har hatt på denne oppgaven, det har jeg satt veldig stor pris på! Og sist men ikke minst, takk til mine medstudenter som har gjort tiden her på HVL uforglemmelig.

Abstract

Digital bullying is a topical global issue in everyday life and not to mention, in school. Through the internet and social media people are exposed to harassment and humiliation every day. Especially the top media sites (Snapchat, Facebook, Instagram etc.) with billions of members make digital bullying easy, with the ability to remain anonymous. Nevertheless, schools become more and more digitized. As result, digital bullying become a problem that the schools need to understand and deal with. How can we as teachers and employees at schools in Norway prevent digital bullying in the best possible way? This is a question with no easy answer. Therefore, this thesis will compare how two schools prevent digital bullying as well as their approach to help students who are exposed to it.

In an attempt to answer this question, I have used a qualitative methodology in form of interviews. The results of this task show that there is still a long way to go when it comes to preventing digital bullying. There are some good curricula and lectures related to the subject, but there is also a lack of holes in both the education of new teachers and the guidelines for digital bullying. What is the teacher's task, and what is the parent's task is very unclear, and therefore it becomes even more difficult to work on preventing digital bullying.

Innhold

Abstract	2
1.0 Innledning	6
1.1 Temaets relevans	6
1.2 Problemstilling	7
1.3 Oppgavens oppbygning	7
2.0 Digital mobbing	9
2.1 Definisjoner	9
2.2 Tradisjonell mobbing.....	9
2.3 Digital mobbing	9
2.3.1 Sosiale nettverk	9
2.3.2 Digital mobbing	10
2.4 Digital mobbing kontra tradisjonell mobbing	10
2.4.1 Likheter og forskjeller på tradisjonell og digital mobbing	11
2.4.2 Likheter.....	11
2.4.3 Ulikheter	11
3.0 Paragrafer og verktøy mot digital mobbing i skolen	13
3.1 Ulike verktøy	14
4.0 Skole-hjem samarbeid	15
5.0 Metode	16
5.1 Metodebruk.....	16
5.1.1 Ulike forskningsmetoder	16
5.1.2 Kvantitativ forskningsmetode	16
5.1.3 Kvalitativ forskningsmetode	17
5.2 Valg av metode	17
5.3 Utvalg	18
5.4 Etske hensyn	18
5.5 Metodekritikk.....	18
5.6 Reliabilitet	19
5.7 Validitet	19
5.8 Hermeneutikk.....	20
6.0 Analyse.....	21
6.1 Om analysen	21
6.2 Drøfting	21
6.2.1 Hvordan definere mobbing?	21
6.2.2 Skille mellom tradisjonell og digital mobbing	22
6.2.3 Tverrfaglighet og casarbeid.....	23

6.2.4 Usikkerhet rundt digital mobbing	24
6.2.5 Rammeverket og utdanning.....	25
6.2.6 Tidligere innsats, kompetanseheving og ressursider	25
6.3 Oppsummering av funn	27
7.0 Konklusjon	29
Litteraturliste	30
Vedlegg 1	32
Vedlegg 2.....	34

...Vi vurderte å kjøpe dæ en pistol, fordi å se det ekle trynet ditt og den heslige kroppen din for oss til å kaste opp, og ikke minst at du trur du e så bedre enn alle andre, lille opphengte drittfaen. du e så lite verdt at folk ville betalt for å få dæ solgt. Ekkelt at du ser på oss og alt den dritten du sei og gjør i klasserommet e så irriteranes, kom dæ vekk! (Mellingsæter, Svarstad, 2016)

Mobbing er et forferdelig fenomen som man skal ta uhyre alvorlig. Men det er jo helt absurd at skolen og lærerne nå skal få all skuld for, og skulle ta ansvar for, dette også. Vi vet at mesteparten av all mobbingen i våre dager foregår via SMS, Facebook og andre nettsamfunn (...) Denne typen mobbing har skolen ingen oversikt over, og ingen mulighet til å kontrollere eller løse. De fleste av døgnetts timer tilbringes andre steder enn på skolen. Dette er et samfunnsproblem. Det vi skimter i skolen, er toppen av isfjellet. La oss heller spørre: Hvordan bør vi løse mobbeproblemer? Punktum. (Anne, «lærer og skribent» i Aftenposten Aften, referert i Stakrud, 2013, s. 139)

1.0 Innledning

Digital mobbing er en forholdsvis ny form for mobbing som er blitt langt mer vanligere de siste årene. En undersøkelse som ble gjort av medietilsynet i 2018 viser at:

28 prosent i alderen 9-18 år har opplevd at noen har vært slemme eller mobbet dem på internett, spill eller mobil, viser Medietilsynets nye undersøkelse. Åtte prosent har vært utsatt for dette på ukentlig eller månedlig basis, og syv prosent har vært utsatt for det én eller noen ganger i året. (Medietilsynet, 2018a)

Ved å se på disse tallene og sammenligne de med tall fra 2015, vil vi se at digital mobbing er i vekst (Svarstad, 2016). Barn og ungdom bruker mer tid på internett, enten via mobil, data eller andre digitale verktøy enn tidligere. Hele samfunnet blir mer og mer avhengig av det digitale, og som er resultat øker tallene på digital mobbing. Tar vi en titt på hvor fort skolen også digitaliseres kan vi forstå at digital mobbing er blitt et større problem. I § 9A i opplæringsloven (2018) står det skrevet at skolen skal ha nulltoleranse for mobbing. Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, og alle som jobber i skolen har ansvar for å gripe inn dersom skolen har mistanke eller kjennskap til mobbing. Med dette sier opplæringsloven at skolen og lærerne bør ha kunnskaper om hvordan man identifiserer og avdekker digital mobbing som ikke bare foregår i skolen, men også på fritiden.

1.1 Temaets relevans

Som fremtidig lærer ser jeg på det å ha kunnskaper om mobbing på nettet som svært nødvendig. Å jobbe for å forbygge digital mobbing interesserer meg og er et tema jeg brenner for. Hva gjør jeg om jeg oppdager digital mobbing på min egen skole? Hvordan kan jeg som lærer være med på å hjelpe elevene mine til å ta avstand fra digital mobbing, og hjelpe de til å bli gode brukere av digitale verktøy? Dette er spørsmål som jeg synes er interessante og ikke minst vitkige. Gjennom årene på HVL har denne interessen økt, og har vært en pådriver til valg av tema og problemstilling for denne oppgaven. Jeg skal med stor sannsynlighet jobbe med mennesker som vil oppleve digital mobbing, der jeg står ansvarlig for å ikke bare oppdage mobbingen, men også hjelpe eleven på best mulig måte gjennom det. Vi har et stort ansvar for elevene der vi skal skape et godt og trygt læringsmiljø/skolemiljø.

Men det er ikke bare meg selv dette temaet er relevant for. Etter egne erfaringer er mobbing, og da spesielt digital mobbing, et tema studenter ikke får nok kunnskap om i utdanningen.

Våre digitale kunnskaper utvikles hele tiden, og i tråd med dette utvikles også barns kunnskaper. Dette gjør lærere og studenter sårbar i caser der det viser seg at kunnskapen om digital mobbing overgår deres nivå. Derfor mener jeg også at dette temaet har en relevans for alle lærere og studenter. Møte med nettmobbing i skolen ser jeg på som et stort problem etter undersøkelsen jeg gjennomførte i forbindelse med denne avhandlingen, samt det jeg har opplevd i praksis og som vikar.

Jeg håper ved å skrive denne bacheloroppgaven at jeg kan sette et større fokus rundt mobbing på internett. Jeg tror det kan hjelpe både meg, andre studenter og lærere til å tilegne seg ulike måter å møte dette teamet på, i hverdag og jobbsammenheng.

1.2 Problemstilling

Min problemstilling for denne bacheloroppgaven er «**Hvordan arbeider skolen og lærerne på to forskjellige skoler med forebygging mot digital mobbing?**». Mitt valg av problemstilling håper jeg skal hjelpe meg videre til kunnskap om forebyggingen rundt digital mobbing. Jeg mener dette er et tema som ikke blir belyst godt nok, og som er et relativt nytt fenomen i skolen. Derfor er det også ulike oppfatninger og ulike syn på hvordan temaet skal håndteres. Jeg har fått et inntrykk av at lærere i grunnskolen ikke har nok kunnskap og informasjon om emnet. Jeg vil ved hjelp av kvalitativ forskningsmetode i form av intervju med to lærere, prøve å svare på problemstillingen min.

Med et innblikk i hvordan lærere jobber med emnet i skolen, hvordan de tilrettelegger for elever som sier de har blitt mobbet digitalt og hvordan de samarbeider med foreldrene, er noen av spørsmålene jeg ønsker svar på. Tilslutt håper jeg å sitte igjen med et bredere repertoar, samt kunnskap om håndtering av digital mobbing i skolen, noe som jeg mener kan styrke meg som lærer når jeg skal ut i jobb.

1.3 Oppgavens oppbygning

Denne oppgaven har en teoridel og en metode/analyse del. I begynnelsen av oppgaven har jeg skrevet en innledning til temaet. Her tar jeg opp temaets relevans, problemstilling og oppgavens oppbygning. Videre har jeg skrevet en teoridel der jeg har forklart om faktorene rundt digital mobbing. Her har jeg trukket inn definisjoner, lover, ulike tiltak og mobbeprogram, for å skape et bilde av hva temaet inneholder.

Etter dette har jeg gått over på kapitlet metode. Dette inneholder teori rundt forskningsmetode, utvalg og etiske retningslinjer. Til slutt har jeg en analysedel der jeg tar opp de forskningsresultatene jeg har gjort, før jeg avslutter med en konklusjon rundt de resultatene jeg har funnet, og hva jeg sitter igjen med etter endt oppgave. Gjennom hele oppgaven vil jeg ta i bruk relevant teori som jeg kan knytte opp til de emnene jeg skriver om.

2.0 Digital mobbing

For at jeg skulle kunne svare på min problemstilling, var det viktig for meg å forstå hva digital mobbing er, og hvilke ulike begrep som knyttes til mobbing på nett. Det er kanskje lett å tenke på digital mobbing som et eget fenomen. Vi ser kanskje for oss at alt skjer digitalt, og at det skiller seg ut fra det vi definerer som tradisjonell mobbing. Samtidig er det viktig å ha en forståelse for hva mobbebegrepet er, slik at vi lettere kan forstå hvordan den digitale mobbingen oppstår.

2.1 Definisjoner

Det er ikke like lett å finne en generell definisjon av begrepet mobbing. Hva som blir sett på som mobbing varierer fra hvilken person du spør, miljø og kulturer. En definisjon som er skrevet av Dan Olweus, som ofte blir nevnt som en ledende forsker innenfor mobbing, er «En person er mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer» (Olweus, 1994, s. 17). Denne definisjonen er også brukt av barne – og likestillingsdepartementet, og er en mye brukt definisjon. Olweus skriver også i boken *Mobbing i skolen*, om betydningen av begrepet «negativ handling». Her skriver han om negativ handling som en handling der en person prøver å påføre en annen person skade eller ubehag. Dette er ofte igjennom ord eller fysisk kontakt (Olweus, 1994, s. 17).

2.2 Tradisjonell mobbing

Tradisjonell mobbing er ofte forbundet med det fysiske. Læringsmiljøsenderet fra universitetet i Stavanger forklarer ordet «Når vi snakker om tradisjonell mobbing mener vi gjerne fysisk mobbing, verbal mobbing eller utfrysing» (Læringsmiljøsenderet, 2015). Dette er kanskje det som fra tidligere av blir sett på som vanlig form for mobbing, der det ofte er fysisk form som slag og spark, verbalt gjennom ord som sies for å skade offeret eller en utfrysning fra en gruppe.

2.3 Digital mobbing

2.3.1 Sosiale nettverk

Når jeg jobbet med å finne ut hvordan utvalgte lærere jobbet med forebygging av digital mobbing, var ofte sosiale nettverk et tema. For å forstå hva digital mobbing er, er det viktig å vite noe om de sosiale mediene barn og elever tar i bruk. Sosiale nettverk blir forklart av Samnøen som en plattform på internett der brukerne skaper sin egen profil. Her inneholder ofte profilene informasjon som brukerne ønsker å dele med den andre brukerne av det sosiale nettverket. Her kan man dele er alt fra familiemedlemmer, hobbyer, dine interesser, forholdsstatus (i et forhold, singel, osv.), og andre opplysninger om deg selv. (Samnøen, 2014, s.29). Disse nettverkene har ofte ulike hensikter. Vi bruker de for å sende bilder til hverandre, kommunisere, stille ulike spørsmål man svarer på, dating, og lignende. Her kommer det også som regel en app tilknyttet til disse nettverksamfunnene slik at det skal bli lettere for brukerne å ta dem i bruk. Ser vi på tall fra medietilsynet sin undersøkelse over hvor mange som bruker sosiale medier i alderen 5-18 år, ser vi at 62 % av foreldrene sier at deres barn bruker et eller flere sosiale medier. Her øker prosenten gradvis jo eldre barna blir. I alderen 5-8 er tallet nede i 10%, 9-12 år er det 57%, mens kommer du opp i alderen 17-18 år er man oppi 97% (Medietilsynet, 2018b).

2.3.2 Digital mobbing

Digital mobbing blir av Tokunaga definert som: «En hvilken som helst handling utført via elektroniske eller digitale medier av individer eller grupper, som gjentagende kommuniserer fiendtlige eller aggressive meldinger, som har til hensikt å påføre skade eller skape ubehag for andre» (Tokunaga, referert i Samnøen, 2014, s.42). Her skjer mobbingen gjennom det digitale, og som regel via internett. Dette medfører at teknologikunnskapen også trekkes inn som en faktor for hvem som utøver mobbing. Å ha god kunnskap om hvordan internett fungerer og hvordan man bruker ulike digitale hjelpemidler, styrker også skaden av det den som utøver mobbingen kan utføre. Dette gjør den digitale mobbingen mer uforutsigbar, og ikke alltid like lett å oppdage.

2.4 Digital mobbing kontra tradisjonell mobbing

Vi skiller som regel mellom tradisjonell mobbing og digital mobbing. Begge kan forklares som to former for mobbing, der vi har et offer og en eller flere som utfører handlingene. Det er likheter i hvordan handlingene blir gjennomført, men samtidig vil det være ulikheter i hvordan det utføres. I en forebyggingsfase mot digital mobbing, er det viktig for lærerne å være bevisst på de likheter og forskjeller man har mellom de to formene.

2.4.1 Likheter og forskjeller på tradisjonell og digital mobbing

I boken mobbing på digitale arenaer av Øystein Samnøen (2016, s.44) er det laget en tabell med likheter og forskjeller på digital og tradisjonell mobbing. I dette delkapittelet har jeg brukt deler av denne tabellen til å snakke om begge formene for mobbing og sammenlignet de.

2.4.2 Likheter

Begge definisjonene av digital og tradisjonell mobbing beskriver handlingene som gjentakende. Dette er ofte det tegnet vi ser først etter når vi skal se nærmere på en eventuell mobbesak, som også er en av hovedpunktene i Olweus sin definisjon. Det at handlingene er gjentakende vil også si at handlingene utføres med en intensjon om å skade eller sjikanere en annen part. Dette vil være felles for begge formene. Vi ser også at begge begrepene definerer at mobbing kan utføres av enkeltindivider og grupper. Det vil si at både den tradisjonelle mobbingen og den digitale mobbingen kan bli utført av både enkeltpersoner og grupper. Begge formene innehar også en maktubalanse mellom offeret og den eller de som mobber. Selv om den er ulikt fra hva som er maktubalansen, så finnes den ubalansen både i den tradisjonelle og digitale formen. Det er viktig å understreke at det ikke kalles mobbing når det finnes en maktbalanse mellom to parter som er i en konflikt, som er omtrent like strek psykisk og fysisk (Olweus, 1994, s.18).

2.4.3 Ulikheter

En av de store forskjellene at digital mobbing blir utført gjennom elektroniske eller digitale medier. Dette gir en større tilgang til anonymitet og gjør det vanskeligere å oppdage hvem som utfører mobbingen. Ved tradisjonell mobbing vet ofte mobbeofferet hvem som er mobberen, så samt det ikke er mobbing i form av ryktespredning. Ved å være anonym, sikrer mobberen seg til dels å kunne bli oppdaget, noe som kan være en utløsende faktor for å mobbe andre mennesker. Vi kan se igjen negative og stygge kommentarer i sosiale medier, diverse forum og lignende, der angriperen kan ha opprettet en «fake profil», altså laget seg en ny profil kanskje kun for å såre motparten uten å vise sin identitet. Dette gjør også at det ikke nødvendigvis er mennesker med fysisk styrke, men også, som nevnt tidligere, de med gode teknologiske ferdigheter som mobber. En annen forskjell er tiden mobbingen utføres på. I den tradisjonelle mobbingen må mobberen være tilstede, og utføre handlingen ved å være i nærheten av offeret. Derfor er skoletiden og veien hjem fra skolen ofte et godt brukt utførelsesplass for tradisjonell mobbing.

Digital mobbing kan derimot skje når som helst på døgnet. I dagens samfunn har veldig mange barn og unge tilgang til internett hele døgnet, og kan utføre mobbing når som helst. Dette gjør at mobbeofferet ikke har det «fristedet» som man kanskje har i hjemmet eller på ferie ved tradisjonell mobbing. Tilskuerne man når ut til er også vesentlig større ved digital mobbing hvis dette skjer over en åpen kanal på nettet. Har man en «åpen profil», altså en profil på nettstedet som alle brukerne kan besøke, er man blottlagt for hele verden. Dette gjør også at man kan bli utsatt for spredning av uønsket bilder, videoer, rykter og diverse som kan skade en person psykisk, på en veldig rask og effektiv måte.

Vi kan se i tabellen at det finnes flere likheter og forskjeller mellom de to definisjonene. Det er viktig at lærere ser likhetene og forskjellen på formen av mobbingen når det skal jobbes med forebygging. Å se sammenhengen, samtidig som man også ser at det er et annet handlingsmønster, vil hjelpe læreren til å bygge sitt arsenal av metoder for å takle ulike mobbesaker. Det er også viktig å se at selv om det er to ulike former for mobbing, så går alt innunder temaet mobbing, og vil alltid være handlinger som er til for å sjikanere andre mennesker. Det viser seg også at hele 80% av elever som opplever digitalt mobbing, også opplever å bli mobbet tradisjonelt (Uni Research, u.å.). Dette er med på å underbygge at de to formene for mobbing hører tett sammen.

3.0 Paragrafer og verktøy mot digital mobbing i skolen

§ 9-A i opplæringsloven er et eget kapittel der en tar opp skolemiljøet. Innenfor dette kapitlet er, som nevnt i innledningen, er mobbing en sentral del der paragrafene skal sikre et godt og trygt skolemiljø for alle elever i grunnskolen og videregående skole. I § 9 A-3 står det skrevet

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering. Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort (Opplæringslova, 1998, § 9-A).

Skolen har altså et ansvar og plikt ovenfor elevene til å alltid jobbe mot mobbing. Dette fører også til at skolen må være oppdatert på nye utfordringer som dukker opp, slik som digital mobbing som er et forholdsvis nytt tema. Som lærer er du pliktig til å følge paragrafene, og i det tilfelle også tilegne deg ny kunnskap om de aktuelle temaene. Hvis en lærer ikke har nok kunnskap til å handle i ulike scenarioer, vil det stride mot de ulike paragrafene i opplæringsloven.

Ofte tar også elevene med seg adferd og hendelser som skjer i fritiden inn i skolehverdagen. Du kan ofte se elever snakke om gårdsdagen, hva de gjorde på, om det skjedde noe spesielt, om de spilte et gøy spill, etc. Av egne erfaringer kan det virke som den digitale verden ofte er et stort tema i skolegården. Spill som Fortnite, forskjellige Youtube-kanaler, blogger og lignende er etter mine erfaringer et veldig aktuelt tema i skolegården, og er noe som kan være med på å skape en avstand fra elever som kanskje ikke får spille det spillet eller se de youtubefilmene. En form for utestenging, som ikke trenger å være bevisst, men som i stor grad er der på grunn av forskjell fra hverdagene hjemme hos elevene, gjør at det i skolen blir et større skille mellom elevene.

Bare her har læreren en utfordring med å stoppe den ubevisste utestengingen før den blir større og mer bevisst. Gjennom praksis og vikararbeid har jeg opplevd utestengelse av elever på nettet, der en elev ikke fikk være med resten av gruppen å spille konsollspillet Fortnite, fordi grupper var full. Dette er i teorien ikke mobbing i seg selv, og gjerne helt ubevisst at det akkurat var den eleven som ikke fikk være med den gangen, men i en annen sammenheng kan det være helt bevisst, og hvis dette skjer gjentatte ganger så kan det betraktes som mobbing.

Paragraf 9-A skal være med å sikre at alle elever har det bra på skolen. Den skal være med å skape det beste læringsmiljøet for alle i skolen, og skal være en sikkerhet til at lærerne agerer hvis det oppstår hendelser som står i strid med det som står i paragrafen. Samtidig er det ikke

alltid like lett for en lærer å vite hvordan man skal gå frem på en pedagogisk riktig måte. Er det en elev som kommer og forteller at han eller hun blir mobbet digitalt så skal læreren ta grep og vite hvordan en skal avdekke problemet. Dette er i seg selv vanskelig å gjøre uten hjelp fra ulike verktøy. Derfor er det laget antimobbeprogram som skal være til støtte for lærerne når det dukker opp ulike mobbesaker.

3.1 Ulike verktøy

Mange av skolene i Norge er ofte en del av eller har tatt i bruk et anti-mobbeprogram. Ulike program som Zero, Respekt, Olweus og Pals¹ er en gjenganger i norsk skole. Programmene er laget slik for at skolene skal være mer bevisst på arbeidet mot mobbing, og skal være med på å skape et godt og trygt skolemiljø. Dette er også et verktøy for skolen og lærerne som skal hjelpe dem til å tilegne seg kunnskap om temaet (Foreldreutvalget for grunnopplæringen, 2018).

Det finnes også andre organisasjoner som jobber aktivt mot forebygging av mobbing, og spesielt digital mobbing. Barnevakten, redd barna, dubestemmer.no og medietilsynet er bare noen av flere ulike nettsteder og organisasjoner som utvikler ressurser som lærerne og foreldre kan bruke i hverdagen. Dette er eksperter på området nettbruk, nettvett og digital mobbing, som jobber for at digital kompetanse der bruken av internett blir satt på dagsorden. Det tilbys også skolebesøk fra enkelte av organisasjonene der både lærere, foreldre og elever kan få foredrag og undervisning i nettvett og digital mobbing. Røde Kors har i samarbeid med Telenor, Medietilsynet og Barnevakten laget undervisningsopplegg «Bruk Hue», som tidligere har vært en skoleturné der skolene kunne bestille skolebesøk fra aktørene, der de kom til skolene for å gjennomføre opplegget. Dette har nå blitt digitalisert og «Bruk Hue» har blitt et gratis interaktivt undervisningsopplegg på nett, som alle lærere på mellomtrinnet og ungdomstrinnet kan ta i bruk (Telenor, Redd Barna, u.å.).

¹ Dette er ulike antimobbeprogram som finnes i skolen. Pga relevansen av dem og størrelsen på denne oppgaven har jeg valgt å ikke gå dypere inn på de ulike programmene.

4.0 Skole-hjem samarbeid

I kampen mot mobbing og spesielt digital mobbing, er samarbeidet mellom skole og hjemmet av stor betydning. For at lærere skal kunne jobbe med forebygging av digital mobbing, er det viktig at foreldrene spiller på lag med læreren, og støttet oppunder det arbeidet skolen gjør. «Et godt samarbeid mellom skole og hjem bidrar både til gode læringsvilkår for hver enkelt elev, og til et godt læringsmiljø for alle på skolen» (Utdanningsdirektoratet, u.å.). Det at foreldre og lærere snakker sammen gjør at mobbing generelt er lettere å oppdage.

Som nevnt over har mange elever mye av livet sitt på sosiale medier. De legger ut bilder, chatter sammen og bruker mye av fritiden på internett der det ofte er vanskeligere for lærerne å følge med. Foreldre har som regel lettere tilgang til å følge opp elevenes væremåte og handlinger på sosiale medier, og kan også skjerme dem fra apper som er av høyere aldersgrense eller som ikke egner seg for deres barn. Selv om det er mange elever som skjuler sin digitale verden for foreldrene også, kan det oppdages i samarbeid med skolen. Det er en viktig faktor at store deler av den digitale bruken skjer på fritiden til barna. Derfor er det viktig at foreldrene ser sin rolle i forebyggingen mot digital mobbing, og ikke legger alt ansvar over på læreren og skolen.

Det er også viktig at foreldrene ser sine barn som en del av et samfunn. Å få foreldre med på laget når man snakker om digital mobbing er en veldig stor utfordring. Staksrud skriver i boken «Digital mobbing» om foreldres sin aksept på at kanskje sitt eget barn ikke er det «englebarnet» man påstår at det er (Staksrud, 2013, s.62). Å åpne øynene sine, og se at sitt eget barn faktisk tar del i mobbing er vanskelig å akseptere. Samtidig er det et helt nødvendig skritt for at foreldre og skole skal jobbe sammen mot forebyggingen av den digitale mobbingen. Har man ikke foreldrene med på laget, er det vanskelig å få avdekket mobbing som skjer store deler av tiden på fritiden til elevene. Man må altså ikke bare se sine egne barn for alt det gode de gjør, men også at det finnes muligheter for at de er med på å sjikanere andre barn.

Det er også viktig å vite at skolen og foreldrene har et felles ansvar å lære sine elever og barn det å ta gode valg på nett. Her kan samarbeidet mellom lærer – foreldre være med på å fremme dette. Det å ha gode samtaler og ta en prat med sine barn om mobbing digitalt, kan være det største steget mot forebygging. Nettvett og konsekvensene av de valgene man tar på nett er ikke like enkelt å se for en 10 -åring, som en voksen. Det å være gode forbilder for sine elever og barn, og sammen jobbe med å bevisstgjøre de på dette, vil være en stor fordel.

5.0 Metode

I denne delen av oppgaven har jeg tatt for meg forskningsmetode. Jeg har skrevet litt om metodebruk, ulike metoder, hvilken metode jeg har tatt i bruk, utvalget og hva jeg måtte tenke på underveis i prosessen. Jeg har gjennom hele oppgaven vurdert metoden opp mot problemstillingen min, slik at analysedelen henger sammen.

5.1 Metodebruk

«Ordet metode kommer fra det greske ordet «*methodos*», og betyr å følge en bestemt vei til målet» (Christoffersen og Johanssen s. 16). Når en bruker en type metode i et forskningsprosjekt er det fordi en skal svare på en problemstilling, et spørsmål eller en antagelse. Når vi velger oss en metode, bestemmer vi oss altså for en vei til målet, der målet er å få svar det vi forsker på. Når jeg bestemte meg for hvilken metode jeg skulle bruke i denne oppgaven, var det med tanke på hvilken metode som ville gi meg de beste svarene på min problemstilling. Dermed har jeg også veien jeg vil ta, noe som har innvirkning på mine resultater. Hadde jeg vinklet min oppgaven på en annen måte og tatt i bruk en annen metode, hadde jeg kanskje fått andre svar enn det jeg har fått i denne oppgaven. Derfor er også valg av metode ikke bare veien du velger, men også en del av hvilke resultater du kan utvikle.

Har vi gode kunnskaper om forskningsmetode, kan det også hjelpe oss til å stille oss kritisk til forskningsresultater (Christoffersen og Johanssen s. 16). Dette er viktig for å lese resultater av ulike forskning, slik at vi ikke alltid tror og stoler blindt på alt av forskningsresultater. I min oppgave ville jeg undersøke forebygging av digital mobbing. Når man leser de resultatene jeg har fått, kan det altså være viktig å lese det med en visshet om at jeg er et subjekt som tolker svarene fra mine informanter på en måte.

5.1.1 Ulike forskningsmetoder

Når vi snakker om metodebruk, bruker vi ofte å skille mellom kvalitativ- og kvantitative forskningsmetoder. Men selv om det skilles mellom metodene, er ikke forskningen nødvendigvis enten kvalitativ eller kvantitativ. Ofte kan forskningen ta i bruk begge formene i samme undersøkelse, samt det finnes ulik grad av bruk av kvalitativ og kvantitativ forskning.

5.1.2 Kvantitativ forskningsmetode

En av forskjellen mellom metodene finnes i grad av fleksibilitet, der kvantitativ metode ofte sees på som lite fleksibelt. Grunnen til at vi sier at kvantitativ metode er lite fleksibelt er at i denne formen blir deltakerne stilt de samme spørsmål, og svaralternativer er oppgitt på forhånd. Fordelen med denne formen er etterarbeidet og sammenligningen av svarene ofte er

lettere. Med kvantitative metoder vil dataen bli utgitt i variabler i form av tall, slik at du kan lage tabeller og diagrammer over resultatene du har funnet (Befering, 2015). Dermed er det ulikt kvalitativ forskningsmetode i form av hva man finner ut og resultatene av det man finner ut. For min del ville kvantitativ forskningsmetode være en vanskelig metode å bruke når min problemstilling er hvordan to ulike lærere jobber med forebygging av digital mobbing. Dette er en problemstilling som ikke kan måles i tall og variabler.

5.1.3 Kvalitativ forskningsmetode

Kvalitativ metode bærer preg av mer fleksibilitet. Kvalitativ forskningsmetode har større fleksibilitet fordi det i denne formen ofte stilles mer åpne spørsmål. Her svarer deltakeren helt fritt, og relasjonen mellom intervjuer og deltaker ofte blir mindre formell (Christoffersen og Johanssen s. 17). Det som ofte forbindes med kvalitativ metode er intervju. Gjennom å intervju informanter som kan sitte på nyttig informasjon knyttet til det emnet du skriver om, kan du sitte igjen med et resultat av forskningen din. Kvalitative intervjuer er den mest brukte måten å samle inn kvalitative data på. Samtalene gir intervjueren et innblikk i deltakerens livsverden – gjennom fortellinger og historier (Christoffersen og Johanssen s. 77). Dette var også det jeg satt igjen med etter jeg hadde gjort mine intervju. Informantene delte fortellinger og informasjon som var nyttig for min problemstilling og det jeg hadde valgt å se nærmere på. Jeg følte det ble mer en dialog mellom to personer, der informantene var ivrig på å dele av sine erfaringer.

5.2 Valg av metode

I denne oppgaven har jeg, som indikert over, valgt å ta i bruk kvalitativ forskningsmetode i form av intervju. Jeg valgte denne metoden på grunnlag av at jeg ser på en samtale med lærere som den beste måten å få så godt svar som mulig på min problemstilling. På denne måten kan jeg gjennom samtale med deltakerne få svar på det jeg lurer på, og analysere det. Jeg har også valgt å ha et strukturert intervju, som vil si at jeg på forhånd har fastlagt hvilket tema jeg skal ha, jeg har bestemt rekkefølge på spørsmålene, samtidig som at spørsmålene ikke er lukket med svaralternativ, men mer åpen der informantene svarer med sine egne ord (Christoffersen og Johanssen s. 78).

For å få et best mulig intervju, valgte jeg å ta opptak av intervjuet og transkribere intervjuet i etterkant. Det å transkribere et intervju betyr at man transformerer den ene formen til en annen. Man oversetter talespråket til skriftspråk (Kval & Brinkmann, 2018, s.205). Ved å gjøre det på denne måten, slapp jeg å skrive alt ned for hånd mens informanten snakket. Det kunne ført til at viktige poeng hadde forsvunnet, og intervjuene ville tatt mye lengre tid.

Ved å ta opptak og transkribere det, kunne jeg gå tilbake til det informantene sa, og ta ut det mest relevante for min oppgave og problemstilling.

5.3 Utvalg

Jeg valgte å intervju to lærere på to forskjellige skoler til dette forskningsprosjektet. Den ene informanten hadde jobbet over 10 år som lærer, og hadde en bachelor utenom i media og kommunikasjon. Den andre informanten hadde jobbet litt over 3 år, og var relativt ny i yrket. Samtidig hadde hun bachelor i sammenliknende politikk, og hadde jobbet for FN i New York. Hun var også ambassadør for redd barna som gav henne mye kunnskap om digital mobbing.

Som nevnt ovenfor var dette et strukturert intervju, som gjorde at informantene fikk de samme spørsmålene i helt samme rekkefølge. Dette viste seg å være en fordel når sammenligningen av informasjon skulle gjøres i etterkant. Her kom svarene i samme rekkefølge, og jeg hadde en bedre oversikt over hvem som svarte hva.

Hovedgrunnen til at jeg ikke valgte å intervju flere informanter, er omfanget av denne oppgaven. Ut ifra mine funn, ser jeg at intervjuene jeg har hatt med mine informanter har gitt meg mange utsagn som jeg kan bruke og koble opp mot hverandre. Ved valg av to informanter, gav meg også mulighet til å sammenligne dem.

5.4 Ethiske hensyn

Når man først har valgt å bruke kvalitativ forskningsmetode i form av intervju, er det også en del etiske hensyn man må ta for å ivareta deltakerne på best mulig måte. Det å trå varsomt med sensitiv informasjon, behandle det på en slik måte at det ikke kan spores tilbake på deltakeren eller hendelser som blir tatt opp er viktig når anonymiteten skal holdes. Deltakerne skal under hele intervjuet, samt i etterkant føle at integriteten blir ivaretatt på en god måte. Derfor har også deltakerne rett til å trekke seg når som helst under prosessen (Fangen, 2015). Før jeg gikk i gang med intervjuene, måtte jeg søke til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for å få lov til å ha intervju med opptak. Jeg måtte også lage et samtykkeskjema til deltakerne, der jeg presenterte emne for oppgaven, hva det innebar å delta i prosjektet og hvordan informasjonen om deltakerne ble behandlet. Jeg har lagt samtykkeskjema med som vedlegg. Deltakerne fikk også informasjon om at de til enhver tid kunne trekke seg fra prosjektet, og at all data skulle bli slettet ved innlevering av oppgaven.

5.5 Metodekritikk

Det at jeg valgte intervju som metodeform, førte til at jeg måtte transkribere lydopptakene i

etterkant av intervjuene. Dette gjorde at jeg også måtte tolke de svarene jeg hadde fått i sammenheng med hverandre. Da var det også viktig under intervjuet at jeg fikk med meg kroppsspråket til deltakeren. Å velge kvalitativt intervju når jeg bare var én person som gjennomfører intervjuet, økte sjansen for å gå glipp av en kroppslig reaksjon og ansiktsuttrykk som kunne si noe om hvordan deltakeren reagerte og svarte på spørsmålet. For å få mest mulig med meg, brukte jeg båndopptaker. Men likevel er det sjanser for at noen poeng blir utelatt. Det kan også skje at deltakeren tolket spørsmålene på en annen måte enn det som er ment, samtidig som det også motsatt kan skje, at jeg som tolker av svarene, tydet de på en annen måte enn det deltakeren mente. Derfor var det viktig når jeg gjennomførte intervjuet at jeg var presis og tydelig i spørsmålene jeg stilte. Jeg måtte få tydelig frem hva jeg var ute etter, og spurte informantene om det var noe som var uklart, eller vanskelig å forstå. Samtidig for å hindre dette valgte jeg etter jeg hadde transkribert å gå igjennom intervjuene med informantene, slik at eventuelle misforståelser kunne blitt avdekket.

5.6 Reliabilitet

Under dette prosjektet har jeg hele tiden vurdert forskningens reliabilitet. Thurén forklarer reliabilitet som pålitelighet, at målingen av det vi forsker på er korrekt utført (Thurén, 2009, s. 31). Ut ifra at Thurén vektlegger påliteligheten av målingene så vil nok reliabiliteten stå sterkere i en kvantitativ forskning. For min oppgave hadde reliabiliteten noe å si med påliteligheten av mine tolkninger og vinklinger av oppgaven. Hvis jeg var så nøytral som mulig, ville det hjelpe oppgaven min til å få en større reliabilitet i form av at jeg ikke vinkler spørsmålene slik at jeg fikk de svarene jeg ville.

5.7 Validitet

Validiteten av oppgaven innebærer at det bare er det man skal undersøke, man undersøker, og ingenting annet (Thurén, 2009, s. 32). Problemstilling min for denne oppgaven var hvordan to lærere på to forskjellige skoler arbeidet med forebygging mot digital mobbing? Vi sier at oppgaven da har høy validitet hvis det viser seg at det er kun dette man undersøker og får svarene på. Samtidig er det vanskelig å vurdere gyldigheten på transkripsjonen av et intervju.

Hva som er korrekt transkripsjon, er umulig å svare på. For en intervjuer kan ikke være helt objektiv når han oversetter fra tale til skrift (Kvale & Brinkmann, 2015, s.212). Derfor er det også lettere å måle validiteten i en kvantitativ oppgave, på grunn av den er tallfestet. Jeg ser viktigheten av pålitelighet på de svarene jeg har samlet inn, transkripsjonen og min egen analyse. Dette har mye å si for oppgavens relevans. Hvis jeg hadde oppdaget at jeg endte opp

med å svare på noe helt annet, vil ikke oppgaven min kunne besvare det jeg faktisk ville undersøke.

5.8 Hermeneutikk

For forskningens kvalitet er det også viktig å tenke på fortolkningen av resultatene.

«Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekster» (Kvale & Brinkmann, 2018, s 73). Etter jeg hadde gjennomført intervjuene mine og transkribert ferdig, satt jeg igjen med svar på de ulike spørsmålene mine. Jeg måtte da gå i gang med å tolke de svarene jeg hadde fått ut ifra hvordan jeg oppfattet det informantene svarte. Ofte er det slik at de temaene som interesserer oss, som vi også som regel velger til slike oppgaver, har vi sterke meninger rundt. Det var viktig at mine meninger var så nøytrale som mulig, samtidig som jeg har vært bevisst på at jeg er et subjekt som har dannet meg meninger og erfaringer gjennom praksis og vikarjobb, og kan derfor ha en annen tolkning enn en annen som har andre erfaringer enn meg. For oppgaven vil alltid være preget av min forståelse, og mine vurderinger av informantenes svar (Thurén, 2015, s.113).

6.0 Analyse

6.1 Om analysen

For at analysedelen skal bli mest mulig forståelig, og for å anonymisere informantene, har jeg valgt å gi de fiktive navn. Informant 1 vil bli omtalt som Kari og informant 2 vil bli omtalt som Tone. Noen utvalgte nøkkelspørsmål fra intervjuet er lagt frem i denne oppgaven, grunnet oppgavens omfang. Spørsmålene jeg har valgt, er de jeg mener er mest relevant for å svare på denne oppgavens problemstilling. Dette gjør at oppgaven kan gå mer i dybden på utvalgte nøkkelspørsmål, noe som vil styrke og skape bedre struktur i analysedelen.

6.2 Drøfting

6.2.1 Hvordan definere mobbing?

Et av spørsmålene jeg stilte informantene mine var hvordan de tolker begrepet mobbing. Som tidligere nevnt i denne oppgaven, er mobbebegrepet vanskelig å definere på en generell måte, og kan derfor ha en innvirkning på resultatene. Kari la med en gang frem den generelle definisjonen på begrepet mobbing gitt av Olweus (1994, s.17); plaging som gjentar seg over tid med et ubalansert maktforhold. Samtidig synes hun det er vanskelig å ha en klar definisjon på mobbing. Hun mener man også bør noen ganger være forsiktig med å definere alle hendelser som mobbing ved indikasjon på plaging over tid. Tone syns også det var vanskelig å definere mobbing med en enkel setning. Sammen med kollegialet hadde de hatt en diskusjon på nettopp hva mobbing er. Det ble sagt at begrepet er på vei til å bli utvannet på grunn av saker som tidligere ikke hadde blitt definert som mobbing, kanskje i dag hadde blitt det. Tone la også frem Olweus sin definisjon, men mener at i dag er det mer subjektivt hva som er mobbing. Hun mener at saker som defineres som mobbing vokser, og at dette gjør at de verste mobbesakene ofte blir satt på lik linje som de mindre alvorlige hendelsene. Som en lærer som ser elevene sine, så mener Tone at mobbing er noe som skjer gjentatte ganger, ikke enkelthendelser. Hun mente også at det ikke nødvendigvis er et skjevt maktforhold, men at det må oppleves som krenkelse.

Ser man på hvordan lærerne svarer, skjønner man at definisjonen av mobbing er vanskelig å sette ord på. Den generelle definisjonen har fulgt oss i alle år, men samtidig kan man i dagens samfunn stille spørsmål om den er helt oppdatert. Hvordan skal lærerne forebygge mobbing og da også digital mobbing, hvis man ikke har en felles forståelse av hva begrepet betyr. I opplæringsloven (1998, § 9A-3) står det spesifikt at skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Men hvordan kan man ha nulltoleranse

for noe man er usikker på kan defineres som mobbing eller ikke. Dette kan føre til at lærere bruker masse tid og ressurser på enkeltsaker som i realiteten ikke omhandler, i dette tilfellet, mobbing. Dersom lærerne og skolesystemet ikke har en klar definisjon, og tolker saker ulikt, hva skal da forventes fra foreldrene? Hvis lærerne skal forebygge digital mobbing, bør det ligge en felles forståelse av begrepet til grunne.

6.2.2 Skille mellom tradisjonell og digital mobbing

Kari mener at forskjellen på tradisjonell og digital mobbing er mye mindre nå enn før på grunn av at internett ikke lenger er så nytt som det engang var. Hun sier at man er på nettet på en helt annen måte nå. En stor forskjell er at det som blir skrevet på nettet ofte forblir der, mens ord som blir sagt er vanskeligere å dokumentere. Kari påpekte at det er en lavere terskel for å skrive noe på en melding enn å si det ansikt til ansikt. Samtidig er det sjeldent en mobbesak der bare en av disse metodene blir brukt, og da bør man ikke se på dem som separate hendelser.

Tone fremhever at digital mobbing kan gjøres anonymt, og at manglende digital kunnskap gjør at denne formen for mobbing skiller seg veldig fra den tradisjonelle. Lærerne vet ikke hva som foregår på nettet, de har ikke oversikt. Hvis en elev blir mobbet for utseende eller en hendelse på skolen, så kan lærerne være varsom på det. Forskning viser at elevenes personlighet ofte endres på internett sier hun, men dette er vanskelig for lærerne å ha kontroll over. Tone viser også til elevenes personvern og privatliv. Hun setter spørsmål på hvor grensen går for hva som er lærernes sak og ikke. Tone sier også at premissene for tradisjonell og digital mobbing er forskjellige. Man kan bli mobbet på digitale medier for ting man ikke hadde vurdert at man kunne blitt mobbet for, og viser til eksempel med spinning, der man kan bli utestengt fordi man ikke har råd til, eller får lov til å kjøpe ekstraustyr til spillene de spiller.

Lærerne har litt forskjellige syn på hva som er hovedforskjellen på den tradisjonelle og den digitale mobbingen. Kari belyser kommunikasjonen på internett, det vi skriver blir ofte stående og kan også bli synlig for hele verden. Dette er også i tråd med de forskjellene Øystein Samnøen (2014, s.44) skriver om. Begge informantene bruker eksempler som blick og kroppsspråk som det som skiller den tradisjonelle mobbingen fra digital mobbing. For at man skal kunne mobbe gjennom blick og kroppsspråk så må man ha en fysisk tilstedeværelse. I slike situasjoner har lærerne en fordel fordi det er lettere å oppdage. Det er også interessant at Tone vektlegger den digitale kunnskapen til lærere som en av hovedforskjellene på digital og tradisjonell mobbing. Som lærer vet man ikke hvordan elevene oppfører seg på internett,

og Tone peker på innsynet man ikke har som lærer i det som handler om elevenes personvern. Hvem er det egentlig som skal sette grenser for hva som er privatliv? Hva er foreldrenes og lærerens ansvar?

6.2.3 Tverrfaglighet og casarbeid

Arbeid med digital mobbing i skolen kan være forskjellig fra skole til skole og fra lærer til lærer. Samtidig ser jeg også likheter i mine informanternes arbeid med forebygging av digital mobbing. Kari ser på digital mobbing som en del av undervisningsplanen, som et undervisningsopplegg innimellom alle fagene. Hun trekker fram Redd Barna og Røde Kors som eksempler på gode opplegg som hun selv har tatt i bruk i timene. Dette gjelder også for Tone, som drar nytte av å være Redd Barna ambassadør og kjenner godt til deres opplegg. Tverrfaglighet er et stikkord som kommer opp i begge intervjuene, og knyttes ofte opp mot digital kompetanse og nettvett. Her er casearbeid noe begge informantene tar i bruk, der de diskuterer og argumenterer i klassene for elevenes synspunkt på ulike caser. Da knyttes også det digitale opp mot muntlig kommunikasjon og argumentasjon i klassen. Det å jobbe med forskjellige caser er en god måte å bevisstgjøre elevene på ulike situasjoner de kan havne i på internett. Da kan man knytte opp nettvett og konsekvenser av de handlingene elevene gjør på internett. Samtidig er det veldig viktig at de casene man jobber med er oppdaterte og relevant for elevene, slik at det blir så virkelig som mulig. Er det en case om mobbing via et spill eller sosiale medier, er det viktig at dette er spill og sosiale medier elevene kan relatere seg til. Dette poengterer Tone med å si at mange av casene som ligger på internett som har med digital mobbing å gjøre, er utdatert og ikke kurant nok. «Språk og mediene er feil, som for eksempel caser som tar i bruk Facebook, da er man gammel og teit».

Ser vi for eksempel på en undersøkelse gjort på bruken av Facebook, ser vi at flere og flere ungdommer og barn dropper dette sosiale mediet (Lygre, 2018). Hvordan skal da en lærer som jobber med forebygging av digital mobbing, klare å motivere elevene, hjelpe de til å forstå konsekvensene av de valgene de tar, når de som skal lære fra seg ikke en gang vet hvilke sosiale medier elevene bruker. Elevene har interesser, og for at de skal relatere seg til noe av det skolen og lærerne prøver å forebygge, så må undervisningsopplegget samsvare med tiden man lever i. Derfor er det også viktig for Tone at hun holder seg oppdatert til enhver tid for at hun skulle kunne forebygge digital mobbing på best mulig måte. Dette viste hun også igjen i kommentaren «Jeg må vite når det kommer nytt battle pass og season i fortnite, for å ikke være utdatert, og alltid være oppdatert på det elevene holder på med, slik at jeg på best mulig måte kan verne om mine elever».

6.2.4 Usikkerhet rundt digital mobbing

Noe som går igjen for både Kari og Tone er usikkerheten på hva som er deres oppgave og ansvar når det kommer til digital adferd som skjer utenfor skolen. Det finnes ikke et tydelig skille på hva som er deres ansvar og hva som er foreldrene sitt ansvar. Staksrud (2013, s.143) skriver om skolen sitt ansvar for å opprette tiltak når mobbing skjer i skoletiden, på skolefritidsordning og på skoleveien. Dette gjelder både online og offline. Dette vil si at ansvaret blir overlatt til foreldrene i fritiden. Av erfaring så har jeg fått inntrykk av at mange barneskoler har mobilfri skolehverdag. Dette gjør at de unngår til en viss grad av digital mobbing på skolen. Dermed kan man også tenke seg til at sosiale medier og kommunikasjonskanaler via internett blir mest brukt på fritiden. Har lærerne da fortsatt ansvar for det som skjer utenfor skoletiden? Ifølge opplæringsloven (§ 9-A4, 1998) har de tilsatte i skolen et ansvar for at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Her står det ingenting om hva som gjelder på fritiden, noen som gjør at det i teorien er foreldre sitt ansvar. Samtidig viser Tone usikkerheten rundt skille med å si:

«En del av de tingene som kommer til oss, som blant annet handler om digital adferd, mener vi(lærerne) ikke hører til innenfor vårs sfære, men som vi ikke kan dytte helt klart vekk heller, for hvor går skillet? Ingen har erfaringer med det og skolen har ikke retningslinjer for det. Så man kan heller ikke dytte det helt vekk.»

Begge skolene tar i tillegg bruk barnevakten i kampen mot digital mobbing. Barnevakten er en fri stiftelse som skal gi råd om barn, unge og mediebruk til foreldre via foredrag. De støtter seg på forskning og deres erfaringsbaserte kunnskaper, og er en kjent stiftelse i skolen innenfor digitale medier (Barnevakten, u.å). Dette mener både Tone og Kari at er et godt tiltak fra skolene, som kan hjelpe både elever, foreldre og lærere å holde seg oppdatert i medie verden og nettvett. Samtidig påpeker begge at dette burde bli brukt mer regelmessig.. Tone foreslår så ofte som en gang i halvåret, på grunn av raske endringer i sosiale medier. Hvis vi ser på hvilke endringer som har skjedd de siste årene med digitalisering, sosiale medier og kommunikasjon på nettet, så kan man forstå at dette blir foreslått. Nye apper dukker opp, nye spill blir populære, og vi bruker internett enda mer. Dermed trenger både lærere og foreldre, oppdatering på hvordan de skal håndtere disse endringene. Telenor (2018) skriver i en artikkel på sine nettsider at norske barn er i toppen av Europa på digital kompetanse. Dette er samtidig som foreldre sier i en foreldreundersøkelse at de sliter med å henge med i den digitale verden som barna er en del av. Tone forteller også at

«når vi hadde foredrag om nettvett på kveldstid for foreldrene, var det under halvparten som dukket opp. Og de som dukket opp, var absolutt ikke de foreldrene som trengte det mest».

For å tegne et bilde på hvor vanskelig det kan være å håndtere digital mobbing, delte også Tone en hendelse som kunne være med på å belyse at skolene trenger klarere retningslinjer. En gruppe i klassen som hadde vært i konflikt, og Tone hadde fått screenshots av samtaler av en elev som hadde vært frekk med en annen. Her viste det seg at også den andre hadde vært like frekk, men dette var på sosiale medier Tone ikke hadde fått tilgang til. Både foreldrene og elevene hadde motsagt hverandre, og dette hadde holdt på i 1.år. Det hadde blitt opprettet tiltak, stoppsamtaler og lignende, uten at de hadde funnet ut av hvem som var offeret i saken. Tone fortalte at dette hadde gått mye hardere psykisk utover den ene parten, som også hadde fått store konsekvenser i ettertid. Denne casen fikk lærerne aldri ordnet opp i, og det har gnagd og plaget Tone lenge. Den store usikkerheten om tiltakene var for dårlig, eller om det var andre steder i prosessen som var gjort feil. Denne hendelsen fremhever usikkerheten som ligger rundt nettmobbing, hvordan man avdekker og forebygger den.

6.2.5 Rammeverket og utdanning

Et annet poeng som spiller inn på arbeidet mot digital mobbing: får informantene opplæring i temaet, og hvordan? «Det føler jeg ikke vi får» svarer begge to med det første når jeg spør om hvordan de får opplæring i forebygging mot digital mobbing. Begge informantene trekker frem 9A som blir mer en prosedyre når hendelser oppstår, men at den største opplæringen får de igjennom erfaring. Kari trekker også frem barnevakten igjen som ekspertene de kan lære fra. Hun forklarer at deres opplæring bygges på barnevaktens opplegg, samtidig som hun også mener at de burde vært oftere og holdt foredrag for både lærere, elever og foreldre. Det etterlyses også et mindre sprik i utdanningen mellom hverdagen/jobben og det som man lærer under utdanningsforløpet. Hvordan jobber man med digital mobbing og hvilken kunnskap man trenger er viktig å tenke på når man skal jobbe med et så stort emne som digital mobbing. Samtidig kritiseres både utdanning og skoleverket for at de ikke legger stor nok vekt på forebyggingen av den digitale mobbingen. Det nevnes at det av og til kommer små drypp med videoer og lignende, men at et rammeverk der man kan gå rett inn og ta det i bruk, savnes.

6.2.6 Tidligere innsats, kompetanseheving og ressursider

Informantene etterlyser også at digital mobbing må komme på planen tidligere. Bare de siste 4

årene har antallet barn i 5-8 års alderen med mobil økt fra 22 til 33 % (Jansen,2018). Dette støtter oppunder det Kari sier om at skolen må tidligere inn, og være bevisste på at barn tar i bruk mobilen mye tidligere enn før. Kari viser til at skolen deres begynner med forebyggelsen av digital mobbing i 4.klasse, men forteller at dette kanskje burde være endret til så tidlig som i 2.klasse. Det trenger nødvendigvis ikke være Barnevakten som kommer på besøk med et opplegg, men at lærerne setter nettvett som et tema på småskoletrinnene. Dette krever at lærerne har kompetanse til å undervise om disse temaene. Tone trekker frem et annet tiltak man kunne satt inn, med kompetanseheving hos lærere, som går på det som faktisk skjer i elevenes hverdag, på sosiale medier og andre kommunikasjonskanaler. Det er ikke lett for en lærer å forebygge digital mobbing når en ikke vet hvordan de digitale hjelpemidlene fungerer. Av egne erfaringer har en del elever langt større kunnskaper om de digitale verktøyene enn lærerne har.

Tone etterlyser også en kanal som inneholder ressursider til bruk når en jobber med forebygging og når en oppdager digital mobbing.

Det burde ikke være nødvendig for oss å sitte på disse facebooksidene for å holde oss oppdatert. Finnes det ikke en kanal? Finnes det ikke noe vi kan forholde oss til. Vi leser i nyheter om anonyme, farlige apper, og at disse må vi passe oss for. Men det kommer jo flere måneder for seint. Jeg ønsker meg en kanal for, la oss si kommunene, der alt om nettvett, oppdateringer og ressursider finnes (Tone).

Det siste som kommer frem av tanker rundt forbedring av forebyggelse mot digital mobbing, er mer aktive foreldre. Både Kari og Tone mener at foreldrene bør ta mer ansvar for hva barna deres gjør på internett. «Elever med foreldre som skyver den digitale oppfølgingen av barna sine over på oss, er også de foreldrene som sliter med å hente ut ukeplanen på nettet» (Tone). Slik jeg oppfattet informantene, var begge to oppgitt over ansvarsfraskrivelsen en del av foreldrene gjør. Selv om dette gjeldet et mindretall av foreldrene, så er det fortsatt noen som ikke tar del i forebyggingen av digital mobbing. Læringsmiljøsenderet skriver i en artikkel på sine sider om foreldrenes oppgave som gode rollemodeller omkring bruken av internett, og hvor mye det kan støtte oppunder forebygging mot digital mobbing (Fandrem, 2014).

Begge informantene mener foreldrene bør også ansvarliggjøres når det kommer til digital mobbing, der det argumenteres med at det meste av digitale hendelser skjer på fritiden.

6.3 Oppsummering av funn

I mine funn virker begrepet mobbing vanskelig å definere. Informantene bruker den mest vanlige definisjonen som er kjent, men mener også at denne virker utvannet og uklart. Hvor går grensen for hva som er mobbing? Blir begrepet brukt for mye? Hvorfor er det ingen klare retningslinjer på hva som er mobbing, og hvordan man forholder seg til det? Det å forstå begrepet mobbing er betydelig for å kunne forebygge digital mobbing. Et begrep som er relevant for tiden vi lever i, kan være med på å hjelpe både foreldre, lærere og skolene rundt om og avdekke digitale mobbesaker.

Forebyggingen av digital mobbing i klasserommene og på skolene, er en felles faktor for Barnevakten. Begge informantene og deres arbeidsplass bruker Barnevaktens undervisningsopplegg. Dette fikk de innføring igjennom besøk på skolene, foredrag til foreldrene, samt ressursider som blir tatt i bruk i klasserommet. Fra lærernes erfaringer er opplegget deres veldig relevant, de har mye kunnskap rundt nettvett, digital kompetanse og uønsket adferd på nettet. I samarbeid med Røde Kors og Redd Barna hadde Barnevakten en del caser som kunne jobbes tverrfaglig med andre fag. Dette var det informantene baserte sin forebygging på, samt tidligere erfaringer. Samtidig nevnes det at de savner et felles ressurssted for lærere, enten på landsbasis, eller samme med kommunene, som skal hjelpe de til å håndtere digitale mobbesaker likt. Dette skal være med på å få både foreldre og lærere til å tenke sammen og arbeide sammen mot et felles mål. Det finnes ikke noen konkrete planer på hvordan man håndterer eller forebygger digital mobbing når det oppstår.

Begge informantene mener også at en del foreldre fraskriver seg ansvar når det kommer til digital mobbing, og at en av grunnene til dette er foreldrenes digitale kunnskaper. Derfor skyves det over på skolen, slik at lærerne sitter igjen med et ansvar som går langt utenfor deres oppgaver. Samtidig kom det frem en usikkerhet rundt lærerens oppgave når det kommer til digital mobbing. Ingen av informantene var helt klar over hvor skillet gikk på hva som var deres ansvar og hva som var foreldrene sitt ansvar. Lærerne syns dette var med på å skape en uro rundt digital mobbing og gjorde det vanskeligere å forebygge. Dette var på grunn av vage retningslinjer som ikke gav et konkret svar på hvor skillet gikk. Fra informantene savnes det gode retningslinjer som de kunne gå inn å bekrefte at dette var deres ansvar eller foreldrenes.

Det ble også stilt spørsmålstegn ved kompetansen til lærerne innenfor digital mobbing. Dette la også Tone vekt på når hun sa at man må heve kunnskapsnivået til lærerne gjennom å forstå de digitale mediene elevene bruker i hverdagen. Det er trossalt lærerne som møter elevene hver dag, som skal håndtere digitale mobbesaker som kommer opp i skolen, og som skal gå fremst i forebyggingen av den digital mobbing. Lærerne må vite om hvilke sosiale medier elevene bruker, være i forkant av kunnskap på spill og digitale medier som blir populære i skolen. Dette mente Tone hadde stor innvirkning på forebyggingen deres. Uten kunnskaper kan man trå feil, og ikke helt vite hvordan det gikk gale.

Kari hadde også en formening om at skolen må tidligere inn å undervise i nettvett i de lavere klassetrinnene. Dette er på grunn av tiden endrer seg med at barn får tidligere mobil. Dette vises også igjen i Jansen artikkel, noe som bygger oppunder dette forslaget.

7.0 Konklusjon

Forebygging av digital mobbing er et stort tema. Det er vanskelig å si noe om hva som er den beste måten å forebygge på. Vi har sett at informantene i denne oppgaven jobber nokså likt med forebygging av digital mobbing, med Barnevakten og andre stiftelser som ressurser. Samtidig viser resultatene av denne oppgaven at lærerne er usikre på hva deres oppgave er oppi alt dette. Vi vet at forebygging av mobbing er en del av lærerens oppgave, men hvor går grensen på hva som er deres ansvar? Det skinner også igjennom at retningslinjene og ressursider for forebygging av digital mobbing er for dårlige. Lærerne savner en felles side hvor de kan gå inn å lese om digital mobbing, holde seg oppdatert på ulike sosiale medier og spill, og tilegne seg informasjon som er i tråd med den tiden vi lever i. Som med mye annet er digital mobbing en ferskvare. Med det mener jeg at det kommer nye digitale medier der elevene kan være stygge mot hverandre. Det å være i forkant av hendelser og ha bakgrunnskunnskap om disse mediene vil hjelpe lærerne langt på vei til å kunne snakke om digital mobbing med elevene sine, uten at de virker utdatert og kunnskapsløse. Det kan også lettere hjelpe lærerne til å være i forkant av hendelser og forebygge digital mobbing på en god måte.

Gjennom denne oppgaven har jeg prøvd og belyst hvordan to utvalgte lærere på forskjellige skoler jobber med forebygging mot digital mobbing. Jeg har tatt i bruk kvalitativ forskningsmetode i form av intervju for å få mest mulig tanker og erfaringer fra lærerne selv slik at jeg kunne svare best mulig på problemstillingen min. Ved å arbeide med denne oppgaven har jeg tilegnet meg ny kunnskap om digital mobbing, og fått gode tips og råd fra lærere som har jobbet kontinuerlig med forebygging av digital mobbing. Å skrive denne oppgaven har gitt meg en ny tilnærming til digital mobbing, og har åpnet opp for nye syn på hvordan jeg skal gå frem i tilrettelegging av forebyggingen av nettmobbing. Nettvett er et tema jeg vil påstå bare blir mer og mer aktuelt, noe som gjør at denne oppgaven også vil hjelpe meg til videre arbeid med temaet når jeg selv kommer ut i arbeid. Arbeidet med forebygging og avdekking av digital mobbing mener jeg er og vil bli utrolig viktig i fremtiden. Lærere og foreldre må jobbe sammen for å skape et positivt bilde rundt nettvett, og lære elevene og barna sine at mobbing på internett kan skade like mye som mobbing i virkeligheten. Vi kan heller ikke legge tabu over sosiale nettverk. Dette mener jeg dette vil være med på å skape et dårlig bilde, som igjen kan gi motsatt effekt enn ønsket.

Litteraturliste

Barnevakten. (u.å.). Om oss. Hentet fra <https://www.barnevakten.no/om-oss/>

Befring, E. (2015, 27. april). Kvantitativ metode. Hentet fra

<https://www.etikkom.no/fbib/introduksjon/metoder-og-tilnarminger/kvantitativ-metode/>

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo:

Abstrakt forlag

Fandrem, H. (2014, 17. juli). Foreldres rolle ved forebygging av digital mobbing. Hentet fra

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/hva-er-mobbing/digital-mobbing/foreldres-rolle-ved-forebygging-av-digital-mobbing-article114867-21206.html>

Fangen, K. (2015, 17. juni). Kvalitativ metode. Hentet fra

<https://www.etikkom.no/fbib/introduksjon/metoder-og-tilnarminger/kvalitativ-metode/>

Foreldreutvalget for grunnskolen (2018, 17. juni). Antimobbeprogrammer. Hentet fra:

<https://www.fug.no/antimobbeprogrammer.467199.no.html>

Jansen, S. (2018. 09. desember). Stadig yngre barn får mobiltelefon. Hentet fra

<https://www.barnevakten.no/stadig-yngre-barn-med-mobil/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg). Oslo: Gyldendal

Forlag

Lygre, E., T. (2018, 13. februar.). Er Facebook bare for gamlinger? Unge flykter fra det

sosiale mediet. Hentet fra <https://www.digi.no/artikler/er-facebook-bare-for-gamlinger-unge-flykter-fra-det-sosiale-mediet/430342>

Læringsmiljøsenret. (2015, 16. mars). Tradisjonell mobbing. Hentet fra:

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/hva-er-mobbing/tradisjonell-mobbing/>

Medietilsynet. (2018a, 14. september). Få barn og unge ber om hjelp når de opplever noe

- ubehagelig på nett. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/om/aktuelt-2018/sid-2018-barn-og-unge-ber-ikke-om-hjelp/>
- Medietilsynet. (2018b, 06. februar). Få barn og unge ber om hjelp når de opplever noe ubehagelig på nett. Hentet fra: <https://www.medietilsynet.no/om/aktuelt-2018/sid-2018-barn-og-unge-ber-ikke-om-hjelp/>
- Mællingsæter, H., Svarstad, J. (2016, 7.februar) - De skrev at jeg var stygg og ikke fortjente å leve. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/O83k/--De-skrev-at-jeg-var-stygg-og-ikke-fortjente-a-leve>
- Olweus, D. (1994). *Mobbing i skolen – hva vi vet og hva vi kan gjøre*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Opplæringslova. (1998) Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61) Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm
- Staksrud, E. (2013). *Digital mobbing – Hvem, hvor, hvordan, hvorfor – og hva kan voksne gjøre?*. Oslo: Kommuneforlaget
- Svarstad, J. (2016, 9. februar). Flere barn og unge blir mobbet på nett. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/Bj2l/Flere-barn-og-unge-blir-mobbet-pa-nett>
- Telenor (2018, 23. mai). Digitale barn trenger mer digitale foreldre. Hentet fra <https://www.telenor.no/om/teknologi-norge/digitale-barn-foreldre.jsp>
- Telenor, Redd Barna. (u.å.). Dette er NYE Bruk Hue. Hentet fra <https://brukhue.no/dette-er-nye-bruk-hue/>
- Thurén, T. (2015). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk forlag
- Uni Research (u.å.). Fakta om mobbing. Hentet fra <http://uni.no/nb/uni-helse/fakta-om-mobbing/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å.) Hjem-skole-samarbeid. Hentet fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/hjem-skole-samarbeid/>

Vedlegg 1

Høgskulen på Vestlandet – Avdeling Bergen
Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett (FLKI)

Samtykkeskjema – «Mobbing – digital mobbing»

Bakgrunn og formål

Mitt navn er..., jeg er år og kommer fra Jeg går tredje år på grunnskolelærerutdanningen 1-7 på Høgskulen på Vestlandet, avdeling Bergen.

I grunnskolelærerutdanningen inngår det krav om at studentene i tredje år skal skrive en obligatorisk større oppgave som er praksisrelatert og forskningsrettet – en bacheloroppgave. Denne bacheloroppgaven er en kvalitativ studie om digital mobbing. Digital mobbing er noe som jeg har fått stor interesse for etter de ulike periodene jeg har vært i praksis. Formålet med studien er å få et innblikk i hvordan lærere jobber med digital mobbing, og hvordan/hvorfor det er så viktig å jobbe med forebygging av det.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg vil foreta et individuelt strukturert intervju. Min kvalitative studie har som mål å samle inn fyldige skildringer av læreres erfaringer og opplevelser i hvordan det jobbes med forebygging av digital mobbing i skolen, og hvorfor bevisstgjøring av temaet til både elever og foreldre er så viktig. Jeg ønsker derfor å gjennomføre intervju med to eller tre ulike lærere som jobber på ulike skoler, og hvor det er en variasjon hos informantene både når det gjelder kjønn og alder.

Intervjuet vil ha en overordnet intervjuguide som utgangspunkt, men har samme tema og spørsmålene blir stilt i samme rekkefølge uavhengig av informanten. Spørsmålene vil omhandle digital mobbing.

Det vil ikke bli samlet inn andre personopplysninger enn kjønn og alder. Prosjektet vil bli meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) så fort prosjektplanen er godkjent fra skolen. I følge NSD er prosjektet meldepliktig fordi jeg skal bruke lydopptak.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Dokumenteringen av intervjuene vil bli gjort ved hjelp av digital diktafon/mobiltelefon. Det digitale materialet vil bli lagret og transkribert på min personlige pc. Bare jeg og veileder vil ha tilgang til det transkriberte datamaterialet. Alt datamateriale vil bli slettet etter innlevert bachelor. Ingen opplysninger som gjør det mulig å gjenkjenne informanten vil bli gitt.

Prosjektet skal etter planen være ferdig innen 1.juni, og båndopptak og transkripsjoner vil være slettet fullstendig innen den tid.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du har spørsmål om studien henvises disse til ...

Studentens navn:

Mobil:

E-post:

Veileder: Gro Espedal

E-post: Gro.Espedal@hvl.no

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studie, og er villig til å delta

(Prosjektdeltakers signatur, dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide bachelor

<p>Denne delen av intervjuet er for å skape en samtale mellom meg og informanten. Samtidig blir det en fin overgang til en faglig dialog. Jeg vil starte intervjuet med å fortelle litt om meg selv, hvorfor jeg har valgt denne problemstillingen og litt generelt om oppgaven.</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Kan du fortelle litt om deg selv, hvilken utdanning har du og hvorfor valgte du å bli lærer?2. Hva motiverte deg til å bli lærer, og har dette forandret seg gjennom din karriere?3. Hva er det mest utfordrende/krevende med å være lærer?
<p>Forskningsspørsmål til oppgaven</p> <p>-Digital mobbing Her stiller jeg spørsmål og får svar på relevante ting jeg kan bruke i oppgaven min</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Hvordan vil du definere mobbing?2. Hva vil du si er hovedforskjellen på mobbing og digital mobbing?3. Hvordan jobber du i klasserommet med digital mobbing?4. Hvordan samarbeider skolen med foreldre mot digital mobbing?5. Hvordan får læreryrket opplæring i forebygging av digital mobbing?6. Hvilke utfordringer vil du si er størst innenfor digital mobbing?7. Har du i din periode som lærer opplevd hendelser med digital mobbing, og har du i så fall lyst å dele en av hendelsene?8. Hvordan jobber dere med elever som forteller at de blir/ har blitt mobbet digitalt?9. Sitter du med tanker om noe som kunne gjort annerledes i forebyggingen av digital mobbing i dag?
<p>Annet & Oppsummering Oppsummerer intervjuet.</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Kort – Er det noen konkrete tips du ville gitt til en nyutdannet lærer om hvordan du ville gått frem med forebygging av digital mobbing?2. Er det noe du vil legge til?